

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Dvbivm I. quid Propositio, & quotuplex.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95346)

DISPUTATIO IV.

De Propositione.

D V B I V M I.

Quid Propositio & Quotplex.

CCXL. **N**on minus obscure & difficulter de Propositione loquuntur Philosophi, quam de Nomine, Verbo, & Oratione, nec unam propositionis definitionem adferunt, quæ terminum complexum exactè excludat, & omnem propositionem, ac proinde orationem imperfectam, comprehendat, ut consideranti patebit: si enim definiatur cum communi, Propositio est alicujus de aliquo affirmativa, negativave oratio: definitum ingreditur suam definitionem, quia, ut vidimus Dub. Vltim. Disput. præcedentis, oratio, enuntiatio, propositio &c., confundi debent: deinde traditur per suas species, ac proinde per seipsam; ista autem sunt in definitione vitiosa.

Aliter R. P. Thomas Comptonus, Propositio est oratio enuntiativa alicujus de aliquo; sive ut Oviedus, Oratio in qua unum de alio dicitur: Sed etiam in his definitum ingreditur suam definitionem, in prima quidem, quia Oratio enuntiativa est Propositio; secunda verò, cum oratio sit propositio, ut supra vidimus, æquivalet huic, propositio est propositio, in qua unum de alio dicitur, quæ etiam suum definitum includit: Idem esto judicium de hac (præterquam quod apprehensivam malè excludat) R. Patris Poncu, propositio est oratio qua significatur judicium intellectus de aliqua re. Quare pro alia Propositionis definitione sit.

R E S O L U T I O I.

CCXLI. **D**ico 1. propositio est dictio completa, sive perfecta, per verbum. Ly *Dictio*, commune est termino complexo & orationi, ac proinde genus definiti: ly *perfecta per Verbum*, est differentia, per eamque excluduntur termini complexi, & includitur omnis propositio affirmativa, negativa, vera, falsa, perfectè enuntiativa, imperfectè enuntiativa &c., ut disput. præcedenti dub. ult. vidimus.

CCXLII. Dices 1. *Dictio* idem est quod affirmatio, ergò definitum ibi ingreditur suam definitionem.

CCXLIII. Respondeo distinguendo assumptum, *dictio* enuntiativa, idem est quod affirmatio, transeat assumptum; non enuntiativa, nego assumptum, quia ut sic, idem est quod terminus complexus.

CCXLIV. Dixi, *transeat*, quia *dictio* mihi indifferens est ad affirmationem & negationem; dico enim esse, ut homo est animal, & dico, non esse, ut homo non est lapis.

CCXLV. Dices 2. quis dicat hanc dictionem, *librum legere*, esse propositionem? illa tamen est dictio completa sive perfecta per verbum. ergò &c.

CCXLVI. Respondeo, omnes id dicere debere, quia *librum legere*, æquivalet, *liber est lectus*, Petrus est legens; nec ibi aliud interest, quam quod termini sint confusè & implicitè tantum positi, & idem est de similibus propositionibus.

CCXLVII. Dices 3. quandoquidem, juxta supradicta, gerundia, participia & supina, quæ talia, sint

verbum; Petrus amandus, Petrus amans, Petrus amatus &c., erit dictio completa per verbum, atqui talis dictio non est propositio, sed terminus dumtaxat complexus. ergò &c.

CCXLVIII. Respondeo concessà majore, negando minorem; quia si ly *amandus*, *amans*, *amatus* &c., sumantur quatenus verba, quomodo sumi debent, ut sint propositiones; & non nominaliter tantum, sive quatenus adjectiva, semper sumuntur quatenus in toto significant aliquam ex primariis temporis differentiam, est, fuit vel erit, ut sit sensus Petrus amari debet, Petrus amat, Petrus amatur, quæ in has resolvuntur, amor est Petro debitus, Petrus est amans, Petrus est amatus.

R E S O L U T I O II.

CCXLIX. **D**ico 2. dividitur 1. propositio in Cathegoricam & Hypotheticam.

CC. Cathgorica est, quæ constat prædicato, Subiecto & Copulâ, implicitè ut Petrus scribit; vel explicitè ut Petrus est scribens: si copula & prædicatum explicitè ponantur, propositio dicitur de tertio adjacenti; si alterutrum implicitè tantum, de secundo adjacenti: in propositione autem cathgorica copula semper resolvitur in verbum sum.

CCLI. Hypothetica est, quæ constat duabus propositionibus cathgoricis tamquam extremis, illiusquæ proinde quatenus hypothetica copula semper exprimitur per conjunctiones, et v.g. *aut*, *si*, quia &c.; ut Petrus docet, & Paulus cantat; si dies est, sol ortus est &c.

CCLII. Dividitur 2. secundum qualitatem in affirmativam & negativam; quare Boëtius dicit propositionem per definitionem supra allatam non definiri absolutè, sed definiendo dividi; similia habet Albertus Magnus: hinc malè nonnulli putant eam divisionem esse secundum qualitatem essentialem; quia est tantum secundum accidentalem, uti est divisio animalis in rationale & irrationale.

CCLIII. Dividitur 3. secundum quantitatem in universalem, particularem & indefinitam.

CCLIV. Universalis sic definitur ab Aristotele, quæ aut omni aut nulli inesse significat, id est, est propositio in qua prædicatum, vel affirmatur, vel negatur de subiecto universaliter sumpto: hinc subiectum propositionis universalis per se loquendo affici debet signo omnis, ut omnis homo est animal; vel signo nullus, ut nullus homo est animal.

CCLV. Propositio particularis est, quæ alicui aut non alicui (id est alicui non, aut non omni) inesse significat, id est, est propositio cujus subiectum afficitur signo particulari aliquis, ut aliquis homo est pius.

CCLVI. Dixi, id est, alicui non, quia si ly non præponatur alicui, idem est quod nullus.

CCLVII. Propositio indefinita est, quæ aut inesse, aut non inesse sine signo universali vel particulari significat, id est, est propositio, cujus subiectum nullo signo afficitur; ut homo est animal: homo non est brutum, pro quo

CCLVIII. Adverte, quod, quando propositio indefinita est in materia contingenti, æquivalet particulari; ut homo est doctus, idem est, quod aliquis homo est doctus; si verò sit in materia necessaria vel essentia-

liæquivalet universalis; ut *homo est animal*, idem est, ac *omnis homo est animal*.

cclix. Petes, quare una divisio vocetur secundum qualitatem, altera secundum quantitatem?

cclx. Respondeo, quia prima divisio est secundum affectiones prædicati seu formæ, quæ per sepe sunt qualitates: secunda verò est divisio penes affectiones subjecti sive materiæ, cuius proprietas est quantitas; vel juxta Arriagam, quia hæc divisio sumitur secundum coarctationem & extensionem subjecti.

cclxi. Dividitur 4. in Apodicticam, & Dialecticam:

cclxii. Apodictica est sumptio alterius partis contradictionis, id est, propositio necessaria sive necessaria verà, undè ab aliis dicitur demonstrativa; ut *omne totum est majus sua parte*.

cclxiii. Propositio Dialectica est interrogatio contradictionis, id est, propositio tantum probabilis: hæc autem dicitur interrogatio contradictionis, quia, cum tantum sit probabilis, debet interrogari Responsalis, an eam concedat, vel neget: id verò de Apodictica, utpote necessaria verà, interrogari non debet. Hic tamen notat Aristoteles ad formam syllogisticam nihil referre, sitne Apodictica, vel Dialectica, modo sit ex propositione concessa ab adversario; undè tam benè concluditur ex propositione Dialectica concessa, quam ex Apodictica.

cclxiv. Apodictica dividitur in Apodicticam secundum se tantum, & est, quæ in se est necessaria verà, non quoad nos; ut *Deus est trinus*: & in Apodicticam quoad nos, & est, quæ quoad nos est necessaria verà; ut *omne totum est majus sua parte*.

cclxv. Dialectica etiam subdividitur in Dialecticam secundum se, & est, quæ in se est tantum probabilis; ut *cælum non constat materiâ sublimari*: & in Dialecticam quoad nos, & est, quæ quoad nos est probabilis; ut *omnis mater diligit suum filium*.

cclxvi. Dividitur 5. in Vocalem, Mentalem, Scriptam & Objectivam, quarum definitiones facile colliges ex dictis de terminis Tract. primo.

cclxvii. Adverte autem pro complemento hujus materiæ propositionem sive enuntiationem aliquando vocari propositionem, aliquando enuntiationem, aliquando problemam, aliquando conclusionem, aliquando instantiam: quæ omnia non re, sed significatione tantum differunt, & sunt quasi diversa propositionis officia: nam propositio quatenus assumitur ad syllogismi constitutionem, dicitur propositio; quatenus in ea simpliciter prædicatum tribuitur subjecto, dicitur enuntiatio; quatenus verò per eam in utraque parte contradictionis interrogatur, v.g. *Logicus est doctus*, vel *indoctus*, quid ad hoc? est problema; quatenus inferitur ex præmissis, est conclusio; quatenus denique assertur ad inferendam veritatem alicujus propositionis, dicitur instantia.

cclxviii. Dividitur 6. in immediatam & mediatam: Immediata est, cui assentimur ex sola evidentia terminorum, ut *pars minor est suo toto*: Mediatam est, cui solum assentimur per aliquod medium sive argumentum.

cclxix. Immediata subdividi potest in demonstrativam, ut *omne totum est majus sua parte*: & in Dialecticam, ut *omnis mater diligit suum filium*.

cclxx. Propositio mediata subdividitur in Scientiam, Opinionem, & Fidem. Scientia est assensus medius per medium demonstrativum. Opinio per medium probabile: Fides per testimonium.

cclxxi. Dico 3. Propositio, prout ab aliis prædicatio dicitur, alterius.

cclxxii. Dividitur primò in propriam & Impropriam.

cclxxiii. Propria est, cuius omnes partes sumuntur in propria significatione; ut *homo est animal*.

cclxxiv. Impropria est, cuius non omnes partes sumuntur in propria significatione; ut *prata sunt ridenda*, ubi *ly ridenda* sumitur improprie.

cclxxv. Dividitur secundò in Formalem, Causalem, & Concomitativam.

cclxxvi. Formalis est, cuius veritas spectatur ex identitate extremorum, & hæc est propria prædicatio; ut *homo est animal*.

cclxxvii. Causalis est, cuius copula designat unum esse causam alterius, ut *præsentia solis est dies*: vel cuius veritas spectatur non ex eo quod unum extremum sit idem cum alio, sed quod unum causeatur ab alio, & hæc prædicatio est impropria, quia copula est sumitur improprie pro *ly causat*, cum proprie significet identitatem, quomodo in rigore esset falsa prædicatio.

cclxxviii. Concomitativa est, in qua veritas spectatur ex eo, quod unum sequatur ex alio; ut *generatio unius est corruptio alterius*: & hæc etiam est impropria, quia verbum est sumitur pro *concomitatur*.

cclxxix. Dividitur 3. in ordinatam, in qua prædicatur id, quod aptius est prædicari; & in Inordinatam, in qua prædicatur id, quod non est aptius prædicari.

cclxxx. Quæres, quid sit aptius prædicari?

cclxxxi. Respondeo, superius respectu inferioris; adjectivum respectu substantivi; ut *animal respectu hominis*, *album respectu parietis*. Ratio est, quia superius & adjectivum habent se per modum formæ, prædicatum autem est velut forma subjecti.

cclxxxii. Dividitur 4. in Intrinsecam & Extrinsecam:

cclxxxiii. Intrinseca in Essentialem & Accidentalem: Item in Necessariam, Contingentem, & Impossibilem: pro quibus vide Dialecticam.

cclxxxiv. Dividitur denique in Identicam & non Identicam.

cclxxxv. Identica est, cuius prædicatum & subjectum est omnino idem re & significatione; ut *ensis est gladius*.

cclxxxvi. Non Identica est, cuius prædicatum & subjectum non est omnino idem, sed diversum re vel significatione; ut *homo est animal*.

cclxxxvii. Nota prædicatum affirmativæ propositionis, ut *homo est albus*, *homo est animal*, debere esse idem cum subjecto; hoc enim significat copula, & alioqui esset falsa propositio: verum, ut non sit Identica prædicatio, debent prædicatum & subjectum aliquomodo esse diversa; quia diximus prædicationem identicam esse, cuius prædicatum est omnino idem cum subjecto; ut hæc, *homo est animal*, est vera; quia identitas est inter *animal* & *hominem*, & non est Identica: quia est inter utrumque diversitas; est nempe identitas secundum materiale significatum; nã sic resolvitur, *res que habet humanitatem est res que habet animalitatem*: est autem diversitas secundum formale significatum subjecti & prædicati; nam formale significatum subjecti est *humanitas*, formale prædicati est *animalitas*, quæ ratione distinguuntur. Item hæc prædicatio, *homo est animal rationale*, non est

est identica, quia et si subjectum & prædicatum idem significant, non tamen eodem modo; nam subjectum repræsentat confusè, prædicatum verò, quæ subjecti est definitio, distinctè; & illa variatio sufficit.

D V B I V M I I.

Quomodo Concreta & Abstracta de invicem prædicantur.

CCLXXXVIII. **H**ujus dubii Resolutio multum ad Theologiam confert, & non parvas continet difficultates, ut statim patebit. Quare: antè illam,

CCLXXXIX. Suppono 1. duo esse genera Terminorum: Vnum eorum, qui in abstracto res expriment; ut *humanitas*, *albedo*: Alterum eorum, qui in concreto; ut *homo*, *album*.

CCLXXX. Suppono 2. etiam esse duo genera Concretorum: unum Physicorum, alterum Metaphysicorum:

CCLXXXI. Physica sunt, quæ in se, vel simili important formam à subjecto suo realiter distinctam; ut *persona*, *album*.

CCLXXXII. Dixi, *vel in simili*, quia licet in Divinis, personalitas à Divinitate, justitia à Deo, realiter separari non possit, quia tamen talis separatio in similibus concretis creatis contingit, persona in Divinis, justum &c. censentur concreta physica.

CCLXXXIII. Metaphysica sunt, quæ important formam à suo subjecto ratione nostra tantum distinctam; ut *homo*, *animal*, *rationale*.

CCLXXXIV. Concreta Physica subdividuntur in accidentalia seu adjectiva, & substantialia: Physica substantialia sunt, quorū forma est substantia à suo subjecto realiter distincta; ut *persona*, *aureum*; adjectiva physica, quorum forma est accidens physicum à suo subjecto realiter distinctum; ut *album*, *nigrum*.

CCLXXXV. Concreta physica substantialia subdividuntur in essentialia Logicè, & accidentalia Logicè: Physica substantialia essentialia Logicè, sunt concreta physica substantialia, quæ de suis subjectis apta sunt essentialiter prædicari; ut *persona* respectu *hujus & hujus personæ*, *aureum* respectu *hujus & hujus aurei* &c: Physica substantialia accidentalia Logicè, sunt concreta physica substantialia, quæ de suis subjectis apta sunt accidentaliter contingenter prædicari; ut *persona* respectu *Petri & Pauli*, *aureum* respectu *hujus & hujus calicis*: eodem modo subdividit adjectiva physica; & concreta metaphysica.

CCLXXXVI. Suppono 3. duo esse genera propositionum, unum essentialium, alterum accidentalium: Essentialia sunt, quarum prædicati forma est de essentia subjecti; ut *homo est animal*: Accidentales verò, quarum prædicati forma non est de essentia subjecti; ut *homo est risibilis*, *homo est persona*.

CCLXXXVII. Suppono 4. in concretis purè creatis, concreta substantialia physica ex natura & personalitate, substantia vel suppositualitate, dicere naturam in recto, personalitatem &c. in obliquo; ita scilicet, ut persona humana sit humana natura habens personalitatem, quod manifestè colligitur ex his propositionibus; *homo discurrit*; *homo constat animâ & corpore*: sunt enim veræ propositiones ratione solius identitatis inter recta prædicati & subjecti utriusque, quo solo sensu *natura humana discurrit*; *natura humana constat animâ & corpore*; sunt

verò falsæ, *personalitas hominis discurrit*; *personalitas hominis constat animâ & corpore*: ergo in istis concretis natura importatur in recto, personalitas verò, substantia &c. in obliquo.

CCLXXXVIII. Dixi in purè creatis, quia in non purè creatis, Divinis &c. aliter philosophandum: suppositum enim Divinum dicit suppositualitatem, sive personalitatem in recto, naturam in obliquo; ita scilicet, ut suppositum Divinum sit suppositualitas Divina in natura Divina, id est, quatenus conjuncta naturæ Divinæ, ut ostendimus in Theologia: quod etiam manifestum est ex his propositionibus, *sunt tres personæ Divinæ*; *Pater generat*; *Pater est incommunicabilis*; sunt enim veræ propositiones ratione solius identitatis &c. hoc sensu, *sunt tres Personalitates Divinæ*; *Paternitas generat*; *Paternitas est incommunicabilis*; hoc verò sensu falsæ, *sunt tres naturæ Divinæ*; *Natura Divina generat*; *Natura Divina est incommunicabilis*; ergo in istis concretis personalitas importatur in recto, natura divina in obliquo.

CCLXXXIX. Adde tamen Nomen *Deus*, non secus ac nomina naturæ purè creatæ, dicere naturam in recto, personalitatem in obliquo; ut etiam patet ex his propositionibus, *Deus est unus in Natura & Trinus in Personis*; *Deus est communicabilis*: illæ enim propositiones sunt veræ ratione identitatis &c. hoc sensu, *Natura Divina est Vna in Natura quatenus Natura, & Trina in Personis quatenus tres Personalitates illi conjunguntur*; *Natura Divina est communicabilis*; & ita quidem ut dici non possit, *persona divina est Personalitas habens Naturam*; quia illi ut sic non convenit generare, spirare &c. bene sub illo quatenus; sunt verò falsæ, *Paternitas est Vna in Natura & Trina in personis*, *Paternitas est communicabilis*; ergo &c.

CCC. Nec refert, quod hæc propositio sit de fide, *Deus est homo*, & tamen falsa secundum præcedentem doctrinam; quia est tantum vera propter communicationem idiomatum, eò quod natura Divina & humana sint naturæ ejusdem suppositi, non verò in rigore philosophico, eò quod aliquid idem concernunt in recto: nam illud esse deberet ipsa substantia Verbi, quam si Deus diceret in recto, sequerentur hæreses allatæ. Ex his

CCCI. Colliges, quomodo loquendum sit de Christo, cui modò attribuuntur prædicata Deo purè propria, modò homini purè propria: si enim hæc attribuuntur, dicit Naturam humanam in recto; si illa, Divinam; si verò propria secundæ Personæ Triados attribuuntur, dicit Personalitatem Verbi in recto; undè de eo quod dicit in recto, judicandum secundum prædicatum quod ipsi attribuitur: sed de his latius in Theologia. His præmissis sit

R E S O L U T I O.

CCCII. **D**ico, sola prædicatio concreti de concreto potest esse vera, si excipias concreta quædam extrinsecè denominantia, & abstracta metaphysica æqualia suis concretis, vel propter transcendentiam, ut est ens, entitas; vel quia nihil amplius significant, quam eorum abstracta, ut *Deus* & *Deitas*, existentia & existens, hæc ceitas & individuum &c.

CCCIII. Probat, quia sola illa prædicatio potest esse vera, quæ est identica secundum recta prædicati & subjecti, sive cujus prædicati & subjecti recta sunt æqualia, eadem &c. quod est propositionem esse identicam, cum hoc addito, secundum re-